

Sopimus keskikantaman ydinaseiden poistamiseksi Euroopasta - INF

Blokkien välinen kiista keskikantaman ydinaseista Euroopassa kärjistyi 1970-luvun lopulla. Neuvostoliitolla oli Länsi-Eurooppaan ulottuvia ohjuksia jo 1950-luvulta, mutta Yhdysvallat oli vetänyt omansa pois Kuuban kriisin jälkeen 1960-luvun puolivälissä. Neuvostoliitto ryhtyi 1970-luvulla modernisoimaan vanhentumassa olevaa kalustoaan ja vaihtamaan sen sijalle tehokkaampia SS 20-ohjuksia (Naton koodinimi).

Nato teki vuonna 1979 ns. "kaksoispäätöksen" uusien amerikkalaisten ohjusten (Pershing 2 ja risteilyohjukset) sijoittamisesta Eurooppaan vuodesta 1983 alkaen, ellei Neuvostoliitto poista omiaan. Suurvaltojen väliset neuvottelut eivät kärjistyneessä tilanteessa edistyneet, ja suurissa mielenosoituksissa vastustettiin ydinaseiden tuomista Länsi-Eurooppaan. Niiden sijoittaminen asemaansa alkoi kuitenkin suunnitelmien mukaan.

Syksyllä 1986 presidentti Reagan ja pääsihteeri Gorbatschov pääsivät yhteisymmärrykseen keskikantaman ydinaseiden (engl. intermediate nuclear forces = INF) poistamisesta. Sitä koskeneet neuvottelut etenivät nopeasti, ja sopimus syntyi vuoden 1987 lopulla. Allekirjoitus tapahtui Washingtonissa 8.12.1987.

Sopimus kielsi kaikkien 500 - 5 500 km kantavien ohjusten hallussapidon ja valmistamisen. Erityisesti se koski Eurooppaan sijoitettuja keskikantaman ohjuksia, jotka poistettiin kevääseen 1991 mennessä.

INF-sopimus oli todellinen läpimurto aseidenriisunnan alalla, sillä sen myötä poistettiin kokonainen ydinaseluokka. Sopimuksen merkitys oli sen yksinkertaisuudessa. Kun kyseessä oli täyskielto, ei syntynyt tulkintaongelmia. Siihen liittyi myös tehokas todentamis- eli verifiointimenettely, joka merkitsi käänteentekevää uutuutta. Sopimusosapuolten tarkastusryhmät valvoivat kaikilla sijoitusalueilla ohjusten poistamista ja tuhoamista.

Sopimus vauhditti myös muita ydinaseita koskevia neuvotteluja ja mahdollisti yksipuoliset toimet lyhyen kantaman ydinaseiden vähentämiseksi. Saavutusta voitiin tulkita monella tavalla. Olennaista oli, että kylmän sodan asetelmat alkoivat jo kadota ja uusi poliittinen liennytysvaihe valtasi alaa suurvaltasuhteissa. Rauhanliike sai aiheutta olettaa, että ydinaseiden vastustus myötävaikutti ratkaisuun, ja asevalvontaneuvottelijat sanoivat, että huolellisesti tehty sopimus oli molemmille puolille edullinen ja tuotti myönteisiä käytännön tuloksia.

Yleistäen voidaan joka tapauksessa arvioida, että vuoden 1987 INF-sopimus oli erittäin tärkeä askel kylmän sodan saamisessa päätökseen. Ongelmaksi on 2000-luvulla tullut ydinaseiden leviäminen Aasiassa sellaisiin valtioihin, joita sopimus ei koske. Myös keskikantaman ohjuksia on siellä monilla valtioilla.

Lähteet: Jeremy Isaacs - Taylor Downing, Cold War (1998), s. 367-369; Jack Matlock, Reagan and Gorbachev (2004),s. 211-250; W.R. Smyser, From Yalta to Berlin (1999), s. 306-310. Internet: www.fas.org/nuke/control/inf; <https://fi.wikipedia.org/wiki/INF-sopimus>; [https://en.wikipedia.org/wiki/Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty](https://en.wikipedia.org/wiki/Intermediate-Range_Nuclear_Forces_Treaty); <https://www.armscontrol.org/factsheets/INFtreaty>; <https://www.state.gov/t/avc/trty/102360.htm>.